



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

II.510.837.2016

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny

W moim zainteresowaniu pozostaje problematyka realizacji i zasad ustalania początku okresu próby w przypadku stosowania instytucji probacyjnych, w tym w szczególności warunkowego zawieszenia wykonywania orzeczonej kary.

Pragnę poddać uprzejmie pod rozagę Pana Ministra propozycję nowelizacji instytucji biegu okresu próby określonego w art. 70 § 1 Kodeksu karnego poprzez przyjęcie początku rozpoczęcia upływu tego okresu od daty wydania orzeczenia przez sąd I instancji, a nie jak dotychczas od daty jego uprawomocnienia się.

Instytucja zawieszenia wykonania kary i poddania sprawcy próbie jest uregulowaniem opartym na przekonaniu o dodatniej prognozie społecznej i kryminologicznej sprawcy czynu. Stosowana jest również do przestępczości o zmniejszonym natężeniu naganności. Jej głównym celem jest represja karna zmierzająca do reintegracji społecznej przestępcy. Aktualnie obowiązująca norma z art. 70 § 1 k.k. nie w pełni realizuje jednak konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe zobowiązania do uwzględnienia humanitaryzmu i adekwatności represji karnej do popełnionego czynu. Ponadto doprowadza do faktycznego ograniczenia konstytucyjnego prawa do sądu w postaci prawa do dwuinstancyjnego postępowania. Stosując bowiem obowiązujące

przepisy dochodzi faktycznie do quasi prolongaty okresu próby o czas pomiędzy wydaniem orzeczenia a jego uprawomocnieniem się. Okoliczność ta jest dodatkową dolegliwością dla oskarżonego. Jest to najbardziej jaskrawe w przypadku skorzystania z konstytucyjnego prawa do rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy. Wielomiesięczny okres pomiędzy wyrokowaniem przez Sąd I a II instancji przekształca się w dodatkowy okres represji karnej i dodatkowej dolegliwości¹. Przedłużenie czasu może mieć istotny wpływ na podjęcie decyzji o zaskarżeniu rozstrzygnięcia sądu I instancji. Stanowi to niewątpliwie zagrożenie dla realizacji konstytucyjnego prawa wyrażonego w art. 78 Konstytucji RP, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Aktualnie oskarżony stoi przed wyborem skorzystania z tego prawa - co jednak wiąże się z realnym przedłużeniem okresu zawieszenia o czas podstępowania międzyinstancyjnego i odwoławczego którego długość de facto nie jest stronie znana - lub rezygnacją z niego, by nie przedłużać okresu probacji. Jest to dla skazanego „okres wstępnej próby”, który „zaczyna się od momentu wydania orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary, a kończy w momencie uprawomocnienia się wyroku, tj. gdy zaczyna się okres właściwej próby”². Doprowadza to do pozaustawowego, faktycznego przedłużania okresu, w którym sprawca poddawany jest próbie oraz czyni prawa konstytucyjne instytucjami fasadowymi.

Wypada także zauważyć, że zgodnie z treścią art. 75 § 3 k.k., jeżeli skazany po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się rażąco naruszył porządek prawny, sąd może zarządzić wykonanie kary. Oznacza to tym samym, że pomimo braku faktycznego upływu okresu próby nieprawomocnie skazany i tak ponosi konsekwencje ewentualnego, kolejnego naruszenia porządku prawnego po wydaniu nieprawomocnego orzeczenia, pomimo braku faktycznego rozpoczęcia biegu orzeczonego okresu próby. Stawia to oskarżonego w podwójnym negatywnym położeniu - konieczności szczególnego przestrzegania porządku przy braku faktycznego upływu czasu wzmożonej kontroli jego postępowania.

¹ Zdzisław Papierkowski, Glosa do Uchwały całej Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1965 r. RNw 33/65, Nowe Prawo nr 1, 1967 r., Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1967r.;

² Kazimierz Buchała w: Kazimierz Buchała, Władysław Wolter, Wykłady Prawa Karnego, Część I, Część Ogólna Zeszyt 2, Nauka o Karze, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1972

Pozaustawową, negatywną konsekwencją aktualnego stanu prawnego jest również przedłużające się ponad ustawowe założenia oddziaływanie skazania (jeszcze nieprawomocnego) na sytuację zawodową oskarżonego. Wskazany wyżej quasi prolongowany okres próby wpływa na dostęp do wykonywania pracy, pełnienia funkcji zawodowych i społecznych. Zważyć bowiem należy, iż takie rozstrzygnięcie wydłuża w istocie utratę możliwości ubiegania się o zaszczyt pełnienia funkcji publicznych czy wykonywania części zawodów i to nawet w przypadku popełnienia czynów o małym ładunku społecznej szkodliwości.

Warto również sięgnąć do stanowiska judykatury, w którym zwracano uwagę na negatywne konsekwencje uznania za początek okresu próby dopiero daty prawomocności wyroku w sprawie. Jak wynika z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1965 r. (sygn. RNw 33/65), okres zawieszenia kary powinno liczyć się od dnia ogłoszenia wyroku, w którym orzeczono zawieszenie, a nie od dnia jego uprawomocnienia, gdyż to rozwiązanie uwzględnia zarówno konieczność poszanowania uprawnień oskarżonego oraz daje pełną możliwość roztoczenia nadzoru nad zachowaniem się sprawcy, chroniąc interesy wymiaru sprawiedliwości.

Ponadto, postulowana nowelizacja nie wpłynęłaby negatywnie na sytuację prawną i interesy pokrzywdzonego. Za przyjęciem proponowanych zmian przemawia bowiem możliwość naprawienia szkody przez sprawcę czynu zabronionego *ex nunc* - już po ogłoszeniu wyroku bez konieczności oczekiwania na jego uprawomocnienie.

W tym kontekście nie bez znaczenia pozostaje również przyjęta przez sąd orzekający pozytywna prognoza co do oskarżonego – po rozważeniu i uwzględnieniu wszystkich aspektów jego postawy, osobowości a także stosunku do pokrzywdzonego, dając rękojmię przestrzegania prawa.

Dlatego też rozpoczęcie biegu okresu próby dopiero od uprawomocnienia się orzeczenia przy spełnieniu *de facto i de iure* wszystkich celów postępowania zbytnio je wydłuża. Nie można również wykluczyć, że dojdzie do zaskarżenia wyroku w drodze kasacji, co dodatkowo stwarza stan niepewności dla oskarżonego, ale może także rodzić niekorzystne skutki dla pokrzywdzonego.

Zważywszy zatem na przedstawioną argumentację, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości zainicjowania proponowanej nowelizacji art. 70 § 1 k.k. zapewniającej realizację założeń, jakie legły u podstaw stosowania instytucji probacyjnych i respektującej równocześnie prawa oskarżonego i pokrzywdzonego.